

KIHASZNÁLNI A SZINERGIÁKAT

INTERJÚ MÉSZÁROS TAMÁSSAL

Mészáros Tamás, a Budapesti Corvinus Egyetem rektora válaszolt kérdéseinkre a kutatóegyetemi státusz megpályázásáról, illetve a minősítés esetleges elnyerésének hatásairól.

Miért tartja fontosnak a kutatóegyetemi státusz elérését? Milyen többletet hordoz ez a korábbi időszakhoz képest?

Nemhogy csak fontosnak, hanem rektorságom egyik legfontosabb eseményének és elismerésének tartanám, ha sikerülne ezt a státuszt elnyerni. (Az egy másik kérdés, hogy a pályázati kiírásban szereplő pontozás – mint mindenütt a világon – elsősorban olyan tudásegyetemeknek kedvez, amelyeknek orvosi, műszaki és/vagy természettudományi karai is vannak. Ha egyetemünk közvetlenül ezek után következne a rangsorban, már elégedett lennék. Ez esetben ugyanis a minősítés elnyerése már csak attól függ, hogy hány oklevelet osztanak.) De még nem válaszoltam a miért-re.

Az elmúlt évek felvételi tapasztalatai, a különböző hazai rangsorok egyértelműen bizonyítják a Budapesti Corvinus Egyetem népszerűségét, magas presztízsét. Ezek a minősítések nemzetközi szinten is megjelennek (Financial Times, CEMS, PIM-tagság, akkreditációk), elsősorban a menedzsmentképzésben. Olyan listákon azonban, amelyek elsősorban a kutatási eredményeket és azok közzétételét (publikációk) veszik figyelembe, nem szerepelünk az érdemben „befutó” (első ezer, első ötszáz ...) helyeken. Nem kívánom ennek különböző összetevőit itt elemezni, tény, hogy a társadalomtudományok számára nagy kihívást jelent az orvosi, természettudományi, műszaki tudományokkal versenyre kelni. (Ebből a szempontból pozitív változás a Villányi úti karok csatlakozása, akik kutatási, publikálási „szokásai”, tradíciói az említett tudományterületekhez közelebb állnak.) Ezen objektívnek tekinthető körülményeken kívül azonban őszintén meg kell mondani, hogy a „közgáz” karok oktatói sem helyeztek elég hangsúlyt a kutatásokra, főleg nem a nemzetközi kooperációban megvalósuló tudományos tevékenységre és annak rangos – megint csak elsősorban nemzetközi szinten elfogadott – folyóiratokban, vagy kiadóknál való publikálására. Ennek okai között részben a magas oktatási terhelés, de legalább ilyen mértékben a más irányú, anyagilag „kifizetődőbb” üzleti tevékenység adta elfoglaltság, vagy éppen a nyelvtudás hiánya érhető tetten. Nagyon fontos tehát, hogy döntően nem a tudás és a képesség hiányáról van szó. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy egy éve elindítottuk a kutatásösztönző programot, amelynek kiírására legutóbb már 17 pályázat érkezett. A kutatóegyetemi pályázat megjelenése utáni pár hét megmozdította az egyetemet ezen a téren. (Jellemző, hogy ugyan többszöri kérésre, és a tanszékvezetői értekezleteken való felhívásra, de végül is néhány nap alatt megduplázódott a megfelelő adatbázisba rögzített publikációk és önéletrajzok száma.) Ezen néhány jelből egyértelműen arra lehet következtetni, hogy a cím presztízse – ráadásul ha még kiegészül olyan ösztönzőkkel amellyel a TÁMOP pályázat, vagy a 2013-tól beígért többletnormatíva kecsegtet – ugrásszerű módon „hozza felszínre” kollégáink többségében meglévő kutatási képességeket.

Ennél kissé prózaibb, de alapvető fontosságú szempont, hogy az egyetem oktatási bevételei a jövőben várhatóan nem növekednek (részben a hallgatói létszám, részben a fizetőképes kereslet visszaesése miatt). Ha a jelenlegi szinten akarunk működni, nota bene fejlődni szeretnénk, a többletet csak kutatási pénzekből fogjuk tudni finanszírozni. Talán ennyi elég annak a bizonyítására, hogy milyen fontos a kutatás az egyetem számára.

Hozzáteszem, jól oktatni, „Corvinus tudást” oktatni csak „Corvinus kutatásokra” építve lehet. Ez nemzetközi beilleszkedésünknek, elfogadottságunknak is fontos záloga.

Az egyetem számára a kutatóegyetemi státusz és a hozzá kapcsolódó TÁMOP-pályázat milyen értelemben jelent megújulási lehetőséget?

A megújulási lehetőségek egy részére már utaltam. Nem ismételném meg, mennyire fontos a nemzetközi rangsorok előkelő helyén szerepelni, hiszen a külföldön tanulni vágyó hallgatók fontos tájékozódási pontjai ezek a rangsorok. A pozitív kutatási eredmények, a jó referenciák hozzásegíthetnek újabb projektek elnyeréséhez. Egy bizonyos szintű kutatás szinte működési feltétellé válik. A jelentősebb megújulásnak (értsd: humán erőforrás-fejlesztés, épület- és eszközinfrastruktúra-fejlesztés, hallgatói és dolgozói szolgáltatások, az oktatási és munkakörülmények folyamatos javítása) pedig legfontosabb mozgatórugója kell, hogy legyen.

A TÁMOP pályázat összeállítása azonban egy valóban megújulást jelentő újabb jelenséget villantott fel, a kutatási együttműködés, a tényleges egyetemi integráció irányába való elmozdulás, a sokat emlegetett szinergiák kihasználásának a jelenségét. Igaz, hogy még csak lehetőségéről, de már inkább az eddigiekben kevésbé érzékelt készségről van szó, még csak belekóstolhattunk azon magatartásba, amely nem elutasítja, hanem keresi, kutatja az együttműködést, igyekszik mind többet feltárni annak előnyeiből. Összejött így nem csak a Gazdálkodástudományi Kar (G-kar) és a Közgazdaságtudományi Kar (K-kar), hanem az Élelmiszertudományi Kar (ÉTK) és a Kertészettudományi Kar (KETK), de a társadalomtudományi kari (T-kari) szociológus, politológus a Közigazgatástudományi Kar jogászaival, a Villányi úti klímakutató a Pesti campus matematikusaival, közgazdász modellezőivel, a tájépítészeti kari (Táj-kar) településtervező a G-kari környezetkutatóval. Nagy örömmel töltött el az a lelkesedés, ahogy a felsoroltak együttműködtek az egyes alprojektek megfogalmazásában. Ha nyerünk és ezt a készséget képességgé tudjuk fejleszteni, netán át tudjuk vinni az oktatásba is, ez lesz az igazi megújulás. Minden tiszteletem tehát azoké, akik irányították ezt a folyamatot, és akik részt vettek benne.

Milyen nagy területekre fog koncentrálni a pályázat? Miért éppen ezekre összpontosít az egyetem?

Azt hiszem nem lehet eléggé kritizálni a két pályázatra megadott rövid határidőt. Ma már – szinte függetlenül a végeredménytől – elmondhatjuk, hogy sikerült olyan „folyamatirányítási technológiát” megvalósítani, ami a verbális döntéshozatal és az érdemi munka alprojektekre való delegálása, a folytonos tájékoztatás és véleményezés, valamint egy szűkebb projektvezetés professzionális tevékenységének kombinálásaként vezetett el egy, a kiíró által már befogadott pályázat összeállításához. E munka egyik korai fázisában az úgynevezett irányító testület (rektor, rektorhelyet-

tesek, gazdasági-műszaki főigazgató, projektmenedzser, pénzügyi projektvezető) határozta meg azokat a területeket, amelyekre a kutatási alprojektek épülnek.

Elhatároztuk azt is, hogy kiket kérünk fel vezetőkné. Alapvető szempont volt a mögöttes doktori iskola követelménye, az adott területen levő kutatási erők és elért eredmények (humán erőforrás, publikációk, stb.), az EU, az ország és a központi régió stratégiáival, fejlesztési terveivel való összhang, és nagy hangsúllyal a multidiszciplinaritás követelménye, vagyis az integrált kutatás lehetősége.

Az öt nagy témakör, az alprojektek vezetői, valamint a kapcsolódó karok a következők:

1. *Fenntartható fejlődés – élhető régió – élhető települési táj*: a Közép-Magyarországi Régióban, mint modellterületen a fenntartható fejlődés műszaki, ökológiai, természeti-táji, valamint társadalmi-gazdasági kereteinek feltárása, követelményrendszerek meghatározása, a lehetséges fejlődési folyamatok elemzése, a területfejlesztés, területi tervezés, valamint a táj- és településépítészeti tervezés számára tudományosan megalapozott tervezésemélet fejlesztés, illetve módszertani és szabályozási ajánlások kidolgozása; Táj-kar, KETK, K-kar, G-kar; Kerekes Sándor, Mezősné dr. Szilágyi Kinga, Zalai Ernő
2. *A nemzetközi gazdasági folyamatok és a hazai üzleti szféra versenyképessége*: a mikrogazdasági, különösen a hazai vállalati szféra versenyképességére vonatkozó tudományos kutatások nemzetközileg elismert központjának létrehozása; G-kar, K-kar; Chikán Attila, Czákó Erzsébet
3. *Kihívások és megoldások a XXI. század élelmiszertudományában, a jövő K+F feladatai az élelmiszervertikumban*: komplex tandem, sokdimenziós, sok komponensű analitikai módszerek kidolgozása az élelmiszerminősítés területén. Patogén baktériumok és gombák molekuláris kimutatása új módszerekkel. Kíméletes élelmiszertechnológiák és műveletek kidolgozása az eltarthatósági idő növelésére. Környezetkímélő csomagolási rendszerek fejlesztése. Egészségtudatos táplálkozást segítő élelmiszer-összetevők kutatása. Nemesítési génforrások felkutatásával új fajták előállítás. Rezisztenciakutatás alkalmazása a kertészeti növénytermesztésben; ÉTK, Kert-kar; Fodor Péter, Vatai Gyula, Pedryc Andrzej.
4. *A tudás alapú gazdaság Magyarországon, az innovációs szemlélet erősödésének és a K+F teljesítmények növelésének feltételei*: a kis- és középvállalkozások innovációs tevékenységének elősegítése, ösztönzése. A gyenge és késedelmes alkalmazkodás, valamint az innovációs sterilitás okainak elemzésén túl, elsősorban a felzárkózás lehetőségeit keressük, feltételeit kívánjuk meghatározni, bemutató a nemzetközi és hazai legjobb gyakorlatot a KKV-szektorban; K-kar, G-kar; Szabó Katalin, Temesi József, Kováts Gergely.
5. *Hatékony állam, szakértő közigazgatás, regionális fejlesztések a versenyképes társadalomért*: a Budapesti Corvinus Egyetem az interdiszciplináris társadalom-tudományi kutatások egyik európai központjává és a hazai közszektor modernizációjának tudományos bázisává kíván válni; T-kar, Közig-Kar; Kis Norbert, Ilonszki Gabriella.

Az egyetemi egységet, az egyetemi közösség stabilitását és fejlődését hogyan segíti a pályázat? Milyen széles réteget sikerült megmozgatni a pályázat kapcsán?

A kérdés nagyon „telibe találó”. A vezetésnek ugyanis határozott szándéka, hogy 2+3 azaz minimum 5 évig „egyben tartja” ezeket a projekteket és megpróbáljuk azokat olyan kutatóközpontokká fejleszteni amelyek hosszabb távon reprezentálják a Budapesti Corvinus Egyetem kutatási profilját és majdan megjelennek az oktatás egyediségét biztosító speciális (elsősorban mester-) szakokban. Nem kívánjuk természetesen az egyetem alapvető működését biztosító kari struktúrát „felrobbantani”. Sőt, szeretnénk elérni, hogy a karok is határozottan érezzék a pályázat realizálásának óriási előnyeit például a humánerőforrás-fejlesztés területén. Nem zárom ki, hogy a modellben benne van új kar(ok) megalakulása, de jelenleg nem ez a fő kérdés. Sokkal fontosabb, hogy az elképzelt üzleti modellt, az alprojektek és a karok „felhőtlen” együttműködését biztosítani tudjuk. Így látom a közösségépítő erejét magának a nagy projektnek. A különböző szintű vezetőkön is múlik, hogy egy ilyen potenciális lehetőség ne egységbontó, hanem a ma meglévő stabilitást tovább erősítő folyamat legyen.

Milyen hosszú távú hatásai lehetnek a nyertes pályázatnak, milyen jelentős intézményi innovációk valósulhatnak meg a pályázat hatására?

Ha azt mondom, hogy egy hónapon belül két tanszékvezetői értekezletet tartotunk, amikor is csaknem minden egység képviseltette magát, elkönnyelhetjük, hogy megmozdult 100 személy. Minden héten volt egy vagy két alprojektvezetői megbeszélés, hiányzó nélkül, ami újabb 12–15 főt érintett. Az igazi eredmény viszont a kutatásba bevont kollégák nagy száma. Összességében 330 fő fog dolgozni az 5 alprojektben. Ők a teljes minősített oktatói közösség 39,1 százalékát képviselik. Gondolkodtunk arról, hogy a különböző programokba (humánerőforrás-fejlesztés, hálózatépítés, stb.) bekapcsolódhassanak az alprojektekhez közvetve társuló más egységek, személyek is (többek között majd 100 PhD-hallgató közreműködésével számolunk) és bízunk benne, hogy a felújított 35 laboratórium a Villányi úti campuson ugrásszerű fejlődést jelent a kutatás és oktatás számára.

Hadd ne ismétljem a multidiszciplináris kutatásokról, a szinergiákról, a projekt-szervezet irányításáról, a humán erőforrás ugrásszerű fejlesztéséről elmondottakat, mint a legfontosabb, hosszú távon ható innovációkat. Inkább egy – még eddig nem említett – lehetőséget, vagy inkább követelményt emelnék ki. A TÁMOP pályázat 2 éves futamidejű, de ezen két év alatt ki kell alakítani azt a modellt, amelyben további 3 évig minden alprojekt önfinanszírozóan működik. Ez nem megy másként, csak akkor, ha olyan kutatási eredmények és/vagy feltételek születnek, amelyek a „piacon eladhatók” vagy képesek majdnem ilyen „területeket” produkálni. Ehhez ki kell találnunk, hogy mit tekintünk terméknek, kié az a termék és hogyan lehet értékesíteni és a bevételt, vagy annak egy részét további kutatások finanszírozására fordítani. Ez nem csak a kötelezően kidolgozandó „szellemi termék szabályzat” ügye, de a nagy innovációnak a fejekben kell lezajlani. Említettem ugyanis, hogy a kutatási projekteknek egyre nagyobb szerepe lesz az egyetem finanszírozásában. Ezt a szerepet azonban csak akkor tölthetik be, ha a bevételek egy részét valóban átcsoportosítjuk az egyetem működtetésére. Ennek legegyszerűbb módja a projekten történő foglalkoztatás. Már vannak jó példák, de a többség úgy gondolja, hogy amit „nyertem”, az a fizetésem felül az enyém. El kell jutnunk oda – és ez nem az én vesszőparipám, ez megkerülhetetlen lesz –, hogy érvényesüljön az a modell, amelyben amit „nyertem”,

annak egy része fedezi a fizetésemet, a másik része az a „prémium”, amit a többletmunkáért kapok. Az igazi nyereség pedig a „termék” értékesítéséből származó bevétel, amin az egyetem és az egyén, vagy csapat osztozhat. A világon híres kutatóhelyek működnek így, miért ne tudnánk mi is megvalósítani ezt a megoldást. Állítom, kreatív módon megalkotható a win-win modell.

A Közgazdaságtudományi Kar helyzete változik-e nyertes pályázat esetén? Milyen konkrét előrelépésre lát lehetőséget a karon ebben a helyzetben?

A Közgazdaságtudományi Kar aktívan bekapcsolódott mind a kutatóegyetemi pályázat, mind a TÁMOP projekt kidolgozásába. Fontos is volt ez, mert a Pesti campus akadémikusai lényegében ezen a karon vannak, sok az MTA doktora is, meg „előke-rültek” egészen kiváló publikációk is, például a Matematika tanszék oktatóitól. Külön öröm, hogy az éghajlatkutatásban a kar adja az alprojektvezetést, a tudásgazdasági kutatásokat is a kar professzora vezeti. Ezek a nagy pozitívumok, de ne feledjük, hogy a kar presztízse fontos a szűkebb értelemben vett közgazdaságtudományi kutatásban is. Ha nyerünk, akkor pénz is lesz rá, de ha nem, akkor magunknak kell előteremteni minden feltételt a fiatalításra, a doktori iskola erőteljesebb eredményorientáltságára. Magyarán szólva több hallgatót kellene kibocsátani, mint amennyit az elmúlt szinte másfél évtizedben. A karnak megvan a kutatási potenciálja. Megvannak a tradíciói. Bízom benne, hogy él is ezekkel.

Végül – bár ilyen kérdés nem merült fel –, arra is gondolni kell, mi van ha nem nyerünk? *(Amikor ugyanis ez az interjú készült, az eredményt még nem lehetett tudni.)* Pessimista forgatókönyv szerint szomorúak leszünk és kritizáljuk a bírálati folyamatot és a döntéshozókat. Optimista módon örülünk annak az óriási adatbázisnak, amit a pályázatok tartalmaznak. Örülünk annak, hogy tudjuk, hogy mik az erős és gyenge pontjaink és ez utóbbiakon javítva három év múlva ismét nekifutunk.

T. L.